

A sereg harci szellemérei szép példákat láthatunk a könyvben. Különösen azok a jobbágyok tűntek ki vitézségükkel, kik hazájukkal együtt ott-honukat is védelmezték. „Számukra nem volt mindegy, hogy az ellenség ellen házuk küszöbén, többszáz kilométerrel odébb, vagy esetleg a határon túl Thököly katonájaként harcolnak.“ Harci-szellemüket nem az ellenség ágyúi törték le, hanem az árulás. Sok nemes csak kényszerből csatlakozott a kurucokhoz, s az első adandó pillanatban megszöktek, vagy elárulták a felkelés ügyét. Csökkentette a felkelők katonai erejét az a tény is, hogy a rendelkezésre álló rövid idő alatt nem lehetett katonai szolgálathoz megszokott tömegekből, erős, ütőképes, fegyelmeztet hadsereget kovácsolni. Mégis a felkelők részéről elkövetett hibák ellenére, joggal állapította meg Benczédi, hogy a hegyaljai felkelés küzdelmekben és hőstettekben gazdag korszak volt.

A könyv, bár vannak benne törések, hiszen szükségszerűen birkózik benne a tudományos igény és a népszerűsítő jelleg, egészében véve jól sikerült. Használható, jó munka, mely jelentősen megkönnyíti történelmünk tanítását és tanulását. Külön kell megemlékeznünk a könyv stílusáról, szép, erőteljes magyar nyelvéről, melyben kár, hogy néhány anakronisztikusnak ható szépséghiba bennfelejtődött. Dicséret illeti Benczédit a fejezetcímek szerencsés kiválasztásáért is, melyek rögtön az olvasó elé idézik a kurucok hangulatát. Elénkidézi annak a felkelésnek a szellemét, melyet bár levert a túlerőben lévő ellenség, de amelyről méltán mondhatjuk: „Annyira a tűz meg nem oltatott, hogy pislogása ne légyen.“ Mert ezt a tüzet nem lehetett elfojtani.

Kovalecsik József

VARGA JÁNOS:

**NÉPFELKELO ÉS GERILLAHARCOK JELLASICS ELLEN
1848 ŐSZÉN**

Budapest 1953. 339. o.

Az 1848—49-es magyar szabadságharc több tisztázandó kérdése közül a partizánmozgalmak, a népháborúk kérdésének feldolgozása is egyik fontos feladat volt. Régi történetírásunk — alkalmazkodva a népellenes politikai rendszerek igényeihez — lekicsinyelte, vagy teljesen figyelmen kívül hagyta népünk hősi erőfeszítéseit a 48/49-es szabadságharcban. Horthy-Magyarország képviselői még fokozottabban igyekeztek elködösíteni 1848 népének hősi küzdelmeit, igazi értelmét. Tették ezt azért, mert a növekvő munkásmozgalom és az agrárszocializmus terjedése növelték az uralkodóosztály félelmét a néptömegektől. Nem merték az agyonhajszolt proletárok és éhező zsellérek elé tárni az elnyomókkal vívott harcuk népi akcióit, gerillatevékenységét. Nem volt érdekük, hogy a nép széles rétegei a bennük lévő erő tudatára ébredjenek és megkíséreljék erejüket felhasználni nyomorgatóikkal szemben.

Varga Jánosnak ez a munkája az első sikeres eredménye annak a nagyobb méretű feldolgozásnak, melynek során az egész 48/49-es szabadságharcunkra kiterjedően feltárja a paraszti tömegek részvételét, a partizánalakulatok, népfelkelő csapatok tevékenységét az önvédelmi háborúban. Könyvében elsőnek vet fel és válaszol meg olyan fontos kérdéseket, melyeket eddig szakirodalmunk nem oldott meg. Ilyen pl. az a megállapítása, hogy a Jellasics elleni népháború elsősorban a szegény-parasztság népmozgalma volt.

Hasonlóan új eredmény történetirodalmunkban az, amit a nemzet-ország összetételében és funkciójában végbemenő változásról megállapít. Az eddiginél gazdagabb bizonyító anyag alapján tárja fel és világítja meg azt az összefüggést is, amely az ország függetlensége és a parasztság osztályérdeke között volt 1848 őszén. Új eredményeket tár fel az 1848-as őszi népháború egy-egy fontos fejezetének feldolgozásában is, mint pl. a székesfehérvári felkelés, az ozorai diadal, a Theodorovics-féle sereg elleni mozgalom.

A munka erénye, hogy a megkívánt részletességgel tárgyalja a politikai viszonyokat, az erőviszonyokat, a forradalom helyzetét. A feldolgozás jellege tudományos, megírásának módja, stílusa és pártosságá érthetővé és hasznossá teszi a széles dolgozó tömegek előtt, de különösen néphadseregünk katonái előtt.

A szerző könyvének első fejezeteiben vázolja azt a társadalmi, politikai helyzetet, amely lehetővé és szükségessé teszi a népfelkelés megszervezését és megindítását.

A nemzet önvédelmi harca új szakaszába lépett, amikor Jellasics serege szeptember 11-én átlépte a Drávát. Elérkezett az az idő, amikor a népnek 1848 folyamán másodszor kellett beleszólni közvetlenül és döntő módon az események menetébe.

Arról volt szó, hogy a haladó erők megvédik-e azt az új társadalmi rendet, amelyet 1848 márciusában teremtettek maguknak. Az volt a kérdés, hogy a középnemesség vállalja-e a forradalom fegyveres harcának vezetését, vagy pedig cserbenhagyja a nemzet függetlenségének ügyét; a parasztság, a nép felsorakozik-e azok vezetése alatt, akiktől még sok követelnivalója van. A nemesség többsége nem akarta összeegyeztetni osztályérdekeit a nemzet általános érdekeivel. Ugyanakkor azt követelte, hogy a parasztság mondjon le osztályérdekeiről. A nemesség nem sokat tett a parasztság megnyerése érdekében, bizalmatlan volt a néppel szemben, ezért nem is hitt abban, hogy a nép képes megvédeni a nemzet függetlenségét. Inkább az Ausztriával való további függőséget akarta, minthogy osztályérdekeiből engedjen.

Mindezek ellenére Jellasics betörésekor a nép megkezdte ellenállását. Úgyiszlóván spontánul kelt a haza védelmére. Ezzel a nép bebizonyította, hogy kész a haza megvédésére. A parasztságnak ezt a hon-

védő készségét kellett most már továbbfejleszteni, fokozni, szervezni. Erre a feladatra vállalkoztak a Kossuth köré csoportosuló liberálisok és radikálisok, akik eljutottak a parasztkérdés jelentőségének felismeréséhez — bár horderejének teljes felismerése nem voltak képesek, aminek döntő oka osztálykorlátaikban rejlett.

E felismerés után alakulhatott ki az a nemzeti egységfront-politika, amely inkább a parasztságtól követelt áldozatot, mint a nemességtől. Ez a politika bizonyult az egyetlen járható útnak. A parasztság 48 őszen nem a megdöntött feudális rend maradványainak azonnali megsemmisítését tette függővé a szabadságharc vállalását.

Történéseinket foglalkoztatta az a kérdés, hogy 1848 parasztjai a kritikus ősztől kezdve alárendelték-e osztályérdekeiket a függetlenségi harc ügyének vagy sem. Az író rámutat arra, hogy a kérdés ilyen felvetése helytelen. Az adott helyzetet elemezve arra a megállapításra jut, hogy a magyar parasztság szeptemberben elsődlegesen 48 márciusa eredményeinek megtartásáért ragadott vasvillát és kaszát, hogy ezzel a feudális maradványok teljes megszüntetésének feltételeit is megteremtse. Jelen esetben a parasztság osztályérdeke az volt, hogy megvédje a már elért eredményeket, a további cél pedig, hogy osztálykövetelését teljes mértékben kiharcolja. 1848 őszen a már kielégített osztályérdekek védelme került előtérbe. A szerző itt azt a dialektikus összefüggést elemzi és mutatja be, mely az osztályharc és a honvédő harc között van.

E kérdések tisztázódása után kerülhetett sor a népfelkelés megszervezésére. Az uralkodó körök azonban a szervezés közben mindent megtettek, hogy elkerüljék az ellenforradalommal való összezapást; még közben is lépéseket tettek a megegyezés érdekében. Tették ezt azért, mert a parasztsággal való osztályellentéteik megoldását egyoldalúan, a maguk szájaize szerint akarták és ennek következtében félték a parasztságtól.

Ismét a baloldal, Kossuthék ismerték fel a megoldás útját, a haladás irányát, amikor az összes hazafias erők összefogása érdekében az osztályharc kérdését nem élezték ki. A kormánybiztosok megszervezésével olyan szervezetet alakítottak ki, amely a nemesség számára is elfogadható volt. Végül is a nemesség többsége kénytelen volt a népet elfogadni fegyveres társának, mert erre kényszerítette a helyzet: a néptömegek nyomása, az ellenforradalom brutális támadása, a baloldali politikusok követelése és az az objektív tény, hogy tömegek nélkül nem lehet a szabadságharcot megkezdeni, folytatni. A szerző itt nagyon helyesen elemzi azt a kölcsönhatást, amikor a forradalom ingadozó vezetői erőt merítenek a nép harci szelleméből, ezek a forradalmi vezetők viszont magasra szítják a honvédő harc tüzét.

Varga munkája Kossuth személyét és történelmi nagyságát a népfelkelés megszervezésén és vezetésén keresztül mutatja be. Az esemé-

nyek menetén keresztül világítja meg azt, hogy a nép hogyan termeli ki vezetőit, többek között Kossuthot, aki felismeri a szabadságharc ügyének helyes politikáját és kifejezője lesz az általános nemzeti haladás ügyének. Hisz a tömegek történelemformáló erejében és a forradalmi gyakorlat tapasztalataira támaszkodva dolgozza ki a népfelkelés feladatát, formáját. A marxista történetírás módszerével eleveníti meg Kossuth forradalmi jellemének kialakulását, mozgósító, szervező hatását a tömegekre, a forradalom vezetőrétegére, az ingadozókra s az uralkodó osztály tagjaira. Bemutatja Kossuth katonai éleslátásának a gyakorlatban való érvényesülését. Részletesen foglalkozik a Kossuth által megfogalmazott népfelkelés elvi meghatározásával. Kossuth határozza meg a népfelkelők és fegyveres erők együttműködésének, a gerillaharc sokoldalú módozatainak gyakorlati alkalmazását. Különösen hangsúlyozza az ellenség üldözésének fontosságát és az ellenség teljes megsemmisítésére való törekvés döntő jelentőségét.

Ezekután az író bemutatja azt az összeszedett rablósereget, amelynek Jellasics volt a fővezére, akinek bécsi főnökei azt a szerepet szánták, hogy a magyar szabadság sírásója legyen. Az az ellenforradalmár elevenedik meg előttünk, akinek személyében a népek becsapásának olyan sokoldalú aljas taktikája összpontosult. Jellasics seregének bérenc és rabló jellegét mutatja, hogy fegyverrel a bécsi udvar látta el, élelmezését pedig a magyar nép kirablásával akarta kielégíteni. Jellemző a sereg erkölcsi állapotára, hogy tisztjei rabló-főnökek tekintették magukat. Érthető, ha a katonák nem érezték a háborút igazságos ügynek, és a bécsi udvar hiába küldte kezdetben a fegyvereket és a pénzt, ennek ellenére harci képességük alacsony értékű maradt. Ez a 35 ezer főnyi sereg és a Roth-féle 10 ezer főnyi tartalékhadtest kelt át szeptemberben a Dráván, hogy Bécs parancsára megfojtja a magyar forradalmat és visszaállítsa Magyarországon a gyarmati kizsákmányolást.

A magyar uralkodóosztály a nép megnyerését és a népfelkelés megszervezését mindezideig nem vitte előbbre olyan mértékben, mint ahogyan azt az alsó rétegek lelkesedése és a forradalom krízise elvárta volna tőle. Ezt a helyzetet tükrözte az az állapot is, hogy a betöréstől kezdve a dél-dunántúli magyar haderő parancsnoka, Teleki, szabad utat akart engedni Jellasicsnak ahelyett, hogy aktív védelemmel időt nyert volna az ellentámadás előkészítésére. Most is és később is az uralkodó osztály ingadozó rétegét a megalkuvás, az ellenséggel való kibékülés politikájának kísérlete vezette.

Nem így volt ez a felkelő nép részéről. Varga János az új kutatási eredmények dokumentálásával tárja fel, hogy a szeptemberi napokban kizárólag a népfelkelők szálltak szembe az ellenséggel. Zala és Somogy megye 60 ezer parasztja állt talpra az első szóra, meiyet a kormány csak nagyon bizonytalan, ingadozó elhatározással tett meg. A nép persze nem

ingadozott és itt világít rá az író élesen, hogy Dunántúl parasztjai azért tudtak hősiessen harcolni, mert meggyűlöltek az ellenséget, és ilyen rabló-sereggel szembekerülve döbrentek rá, hogy mit jelent számukra a haza, a szülőföld védelme. A legszegényebb néprétegek nagyszerű megnyilvánulásán keresztül mutatja be legigazibb hazafiságukat. Ezek a rétegek szenvedtek a legtöbbet a rabló-sereg pusztításaitól, nekik volt a legkevesebbjük, de azt mind elrabolta az ellenség, míg a grófok és püspökök vagyonát maga Jellasics védte meg fegyveres őrségével.

A népfelkelők kezdeti tevékenységére, de a továbbiakra is jellemző a spontán megnyilvánulás, alkalomszerűség, az összehangoltság hiánya. Itt azonban az író a vezetés ingadozó, sokszor gyáva és áruló magatartásának tényét bizonyítja be. Mindezek ellenére az adatok azt bizonyítják, hogy a nép partizán-tevékenysége az egész Dunántúltra kiterjedt. A népfelkelők nagyszerű, merész akciókat hajtottak végre. Megakadályozták minden utánpótlást és bezárták a gyűrűt Jellasics körül Somogy és Zala felől. E harcokban megnyilvánuló spontaneitás megadta az alapot és kitermelte a vezetőket is, akik a továbbiakban irányították a mozgalmat.

Kossuthnak a partizán-tevékenységről adott útmutatásai a pákozdi harcokban és az ozorai diadalban érvényesültek a legjobban, ahol a partizánok egyidejűleg támadtak a honvédekkel és komoly részük volt a győzelem kivívásában. A Pákozdnál kibontakozó harc helyzetbe kapcsolódnak be a pátkai partizánok. A harc kritikus pillanatában közreműködő pátkaiak tevékenységén keresztül mutatja be az író a magyar nép egységének megható példáját. A csata színhelye környékén felkelt népnek nagyrésze volt abban, hogy az ellenség balszárnya nem tudott áttörni Lovasberény felé, és lehetetlenné tette, hogy döntő fordulatot kezdeményezzen.

A felkelt nép tehát helytállt abban a csatában is, amely hazánk sorsa felett döntött. A pákozdi győzelem a felkelő nép és a honvédsereg együttes erőfeszítésének diadala volt. A további feladat az lett volna, hogy a szétzúllott és kisebb részekre bomlott menekülő ellenséget felmorzsolják, megsemmisítsék. Ennek a feladatnak a megoldását ismét a tehetetlen — mondhatni áruló — főparancsnok akadályozta azáltal, hogy nem kezdte meg az üldözést, hanem lehetővé tette az ellenség menekülését. Ennek ellenére a pákozdi győzelem morális hatása még a távolabbi vidékeken is éreztette hatását. A nép a tőle telhető módon megkezdte a császáriak üldözését, és mindenütt fellángolt a partizánmozgalom, ahol érintkezésbe kerültek a menekülőkkal.

Köztudomású, hogy a pákozdi csata után Jellasics serege nem szenvedett nagyobb vérvesztést és mégis a Bécs felé való szökés útját választotta. A szerző elemezve ezt a helyzetet, Jellasics szökésének döntő okául tárja fel azokat az adatokat, melyek szerint a felkelt nép féelmes ereje tette teljessé a megvert ellenség demoralizálását. Ezek után került

sor a székesfehérvári népfelkelők nagyszerű akciójára, amikor a Jellasics által hátrahagyott őrséget lefegyverezve, nagymennyiségű tartalékanyag birtokába jutottak. A fehérvári felkelés is spontánul kezdődött, azonban sikerült menetközben megszervezni és olyan hőstettet végrehajtani, mely Fehérvár történetében páratlanul áll.

Azok a megmozdulások, melyeket a pákozdi harcok, a fehérvári akció és a környező falvak gerilla-tevékenysége jelentett, ezek készítették elő a még fényesebb ozorai diadalt.

Roth tábornokhadteste képezte Jellasics seregének tartalékát, melynek az lett volna a feladata, hogy a magyar főváros előzönlése előtt egyesüljön a fősereggel. Ez a 9—10 ezer főnyi hadtest Somogy déli részén kelt át a Dráván és Székesfehérvár irányába törekedve a fősereghez hasonló vandalizmussal pusztított. A vagyonos polgárok és a megye főtisztviselői nem mozgósítottak felkelésre. Baranya népe azonban hamarosan meggyőződött arról, hogy az ellenforradalom milyen szerepet szánt Magyarországnak népének. A környező falvak népe az erdőből, a hegyekből mindenütt követte a vonuló ellenséget és lecsapott rájuk, ahol tehetette. Sok merész akciót hajtottak végre, melyek közül legjelentősebb volt az a bravúros tett, melynek eredményeként hatalmas mennyiségű lőszer került birtokukba.

Hasonlóan Jellasicshoz, Roth is azért választotta a menekülés dicséleten útját, mert a felkelő nép erre kényszerítette. A nép bosszúja elől menekülő hadtest állandó szorongatások közepette ért el a dél-ozorai útmenti völgybe, ahol elérte megérdemelt végzete. Az író itt azt az izgalmas helyzetet mutatja be, amikor az ellenség megdöbbenve, erkölcsileg megbénítva, 15 ezernyi népfelkelőtől körülfogva fizikailag is megtorpan. A környező dombokon ezernyi és ezernyi kasza csillámlott, amikor Csapónak, a tolnai népfelkelők parancsnokának feltétel nélkül megadta magát a körülfogott sereg.

A történeti irodalomban vita folyt arról, hogy kit illet meg az ozorai győzelem dicsősége, ugyanis az ellenség fegyverletétele előtt megérkeztek az üldöző magyar sereg egyes részei is, és a körülzárás ekkor vált teljessé. Varga hivatkozva Kossuth értékelésére, hangsúlyozza, hogy Ozora nem véletlenül és elszigetelt fegyvertényként vált az ellenség végzetévé, hanem a diadalt népünk megmozdulásainak, partizánakcióinak egész sora készítette elő. Kossuth elégtétellel győződhetett meg, hogy helyes úton jár, amikor szükség esetén a felkelő népi tömegekkel is visszaverhetőnek tartotta az ellenforradalom támadását. Ozora igazolta, hogy a népfelkelés a rendes hadsereg mellett betölti honvédelmi szerepét.

Jellasicsnak sikerült átmentenie seregét Ausztriába anélkül, hogy komolyabb ellenállással találkozott volna. Az adatok azt bizonyítják, hogy az ellenségnek ezt a főtáborát is könnyen Rothék sorsára lehe-

tett volna juttatni. A népfelkelők eddig is azt bizonyították, hogy készen állnak az ellenség teljes megsemmisítésére. Azonban a 20.000 főnyi magyar haderő vezetésében a szabotázs, árulás uralkodott és a hadműveletek egész idején meglátszott az, hogy Mogának nem volt szándékában az ellenség megsemmisítése. Ezt az alkalmat használta ki az ellenség, hogy kétségbeesett futással meneküljön a nép bosszúja elől.

Varga János következetesen elemzi az egyes osztályok, rétegek magatartását a 48 őszi népfelkeléssel kapcsolatban. Feltárja a népfelkelés sikereinek igazi forrásait. Felsorakoztatja az igazi hazafiakat, akik ott küzdenek az első sorokban. Ezek között jellemző módon találunk mesterembereket, kismemeseket, városi munkásokat, pásztorokat, cselédeket, napszámosokat és a legnagyobb tömegben zselléreket. Ezek között találjuk a vidéki intelligencia azon elemeit, akiknek érdeke volt a forradalom győzelme, mert szabad életet, felemelkedést biztosított számukra. A népmozgósítás programja a parasztság körében váltott ki legnagyobb visszhangot, mert nekik volt leginkább érdekük, hogy a reakció erői ne tudják visszahozni a robotot és az úriszék világát. A szerző itt különös figyelmet fordít a parasztságon belüli osztályellentétek megjelenésének tényére. A forrásanyag alapján helyesen látja a különbséget a parasztság egyes rétegeinek magatartásában, amely a honvédő harc folyamán mutatkozott meg. Ezek szerint nagyon keveset mondhatunk a gazdag parasztok hőstetteiről, de a cselédek, napszámosok és zsellérek példamutató bátorságáról, hazaszeretetről annál többet. A parasztságon belüli rétegződés mellett rámutat a parasztság közös érdekén alapuló egységére is.

A szeptemberi veszély idején Kossuth a nemzetőrségben is ezekre a szegényebb, elszántabb, bátrabb rétegekre akart építeni. Eddigi történetírásunk a nemzetőrség összetételével foglalkozva azt állapította meg, hogy a nemzetőrök között szegényebb parasztok nincsenek. A szerző kimutatja, hogy a nemzetőrség fennállása alatt mind funkciójában, mind pedig osztályösszetételében gyökeres változáson ment keresztül és csak ezek után válhatott a nemzetőrség a népfelkelők és partizánharcok magjává.

Varga nemcsak a hazafias erőket sorakoztatja fel, hanem azokat is, akik az ellenséget támogatták, a népfelkelést leszerelni igyekeztek, szabotáltak gyávaságból, számításból, a néptől való félelmükből vagy egyenesen felbérelt ügynöki megbízásból kifolyólag. Ezek között találjuk elsősorban a gazdag polgárokat, kalmárokat, megalázkodó megyei tisztikart, tiszttartókat, földbirtokosokat, a néptől távolálló papokat és szolgabírákat. A középnemesség ingadozó rétegének e tekintetben is megmutatkozott kettős arculata. Egy részük nyílt árulóvá lesz, más részükre jellemző a polgári forradalmaknak az a sajátossága, hogy az ellenforradalom fellépése idején fokozott mértékben aktivizálódnak és így kénytelen fegyveres szövetségeseinek elfogadni az elnyomottakat. Az ingadozó közép-

nemesség azért választhatta a behódolás helyett a küzdelmet, mert alulról bátorítást, ösztönzést kapott. A belpolitikai eseményeknek azt a sajátosságát fogalmazza meg itt a szerző, amikor a népfelkelés a balratolódás lendítőkerekének szerepét tölti be.

Nem így állt a helyzet az arisztokráciánál és nemesség jobboldali rétegénél. Ezek csak az alkalmat várták és keresték, hogy a népfelkelőket és nemzetőröket leszereljék. Ezt az alkalmat a schwechati kudarc után ki is akarták használni. A schwechati vereséget a magyar uralkodóosztály mindenképpen a népfelkelők rovására szerette volna írni, holott a csata szerencsétlen kimenetele szükségszerű következménye volt az Ausztriába való behatolás katonai és politikai előkészítetlenségének.

Mindezek ellenére a népfelkelő és partizánharc eszméje nem bukott meg, mert a nép igazi vezetője Kossuth és a baloldal azon voltak, hogy az újabb nagy támadással szemben még fokozottabban bevonják a néptömegeket és új alapokra helyezték a harcot. Az őszi népfelkelés fogyatékosságaiból tanulva Kossuth újult erővel folytatta a partizánháború szervezését.

A szerző bátor elméleti általánosításokkal segíti elő az egész munka alapos áttekintését, könnyebb megértését. Miután tisztázza az egyes részletekérdéseket, néhány döntőjelentőségű megállapításával összegezi a népnek az 1848 őszi függetlenségi harcban játszott szerepét.

A népfelkelésnek döntő szerepe volt abban, hogy a magyar szabadságharc ügye nem bukott el mindjárt 48 őszén, hanem visszautasította a reakció legelső nyílt támadását. A népfelkelés eredménye hozzásegítette az országot ahhoz, hogy összeszedje erejét és a reakció újabb támadásáig haderőt teremtsen, amely 1849 tavaszán győzelemre vitte fegyvereit. A népfelkelők ahhoz is hozzájárultak, hogy az ellenségtől elvett fegyverekkel egészítsék ki a magyar katonák fegyverzetét — különösen az első időkben.

A nép megmozdulása a becsületes elemekben megerősítette a végső győzelem hitét és a harc bátor folytatására ösztönözte őket.

A népfelkelés a későbbi honvédség előiskolájának bizonyult. Az ellenséggel szemben tanulták meg igazán szeretni a hazát és így váltak a harc folyamán a reguláris sereg harcosaivá.

A nép tudatára ébredt mérhetetlen erejének és megtanult győzni. Minden egyes sikerült partizánakció újabb bizalmat öntött a népbe és fokozta benne a teljes győzelem hitét. A hadsereg és a háterszág népének egysége jött létre 48 őszén, amikor a népfelkelők sikerei erősítették a születő hadsereg bátorságát. A katonák érezték, hogy azért a népért ontják a vérüket, mely maga is aktívan vesz részt az ellenség széttiprásában.

Ebben a harcban a dolgozó nép létéről volt szó, igazságos ügyről volt szó és itt mutatkozhatott meg az az egység is, amely Dunántúl nem-

zetiségei között alakult ki ebben az időben, az ellenforradalommal szemben. A népfelkelés eredményeként az ellenség megdöbbenve győzött meg arról, hogy Magyarországon nem egyszerűen egy lázadó pártból van szó, hanem a magyar nép döntő többségének olyan mérvű egységéről, amelyet eddig még nem tapasztaltak.

Varga János munkájával nagyban hozzájárult ahhoz, hogy 1848 dicső harcán keresztül is bemutassa a népnek, mint a történelem alkotójának szerepét. Eddig ismeretlen forrásanyag alapján nemcsak feltárja a nép hősi harcát, hanem szabadságharcunk egyik fontos problémáját tisztázva, meg is védi a népfelkelés becsületét, áldozatvállalását azokkal a rágalmakkal szemben, melyeket az elnyomó osztályok és azok képviselői szórtak rá a múltban.

A magyar nép az 1848—49-es szabadságharcban olyan hőstetteket hajtott végre, amelyekre csak hazáját szerető nép képes. Ezek a hőstettek több mint egy évszázad távlatából is fényesen ragyognak felénk és lelkesítő példájukkal hazánk fokozottabb védelmére kötelezik a népfelkelő hősök unokáit.

Babinszki Mihály hadnagy